SWEDISH BRAIN

C1

Läsförståelse

Tid: 60 minuter
Inga hjälpmedel

Namn:

Födelsedatum:

Testdatum:

Maxpoäng: 35

© Swedish Brain

Del 1 - Insändare

Läs insändarna och svara på frågorna genom att kryssa för om varje påstående är rätt eller fel under varje insändare.

Insändare 1

Låt oss slippa valpropagandan i förtid!

Det känns som att valrörelsen börjar allt tidigare för varje gång. Redan långt innan affischerna officiellt får sättas upp möts vi av reklam i sociala medier, flygblad i brevlådan och politiker som tävlar om att synas mest. Som väljare blir jag trött på att hela tiden utsättas för budskap som ofta mer handlar om slagord än om verkliga lösningar.

Självklart är det viktigt med demokratiska val och att partierna får sprida sina idéer. Men när kampanjerna startar flera månader i förväg blir det bara överdrivet. I stället för att väcka intresse skapar det irritation. Många känner sig mer påtvingade än inspirerade.

En reglering som begränsar kampanjandet till en rimlig tidsperiod skulle gynna både väljare och partier. Väljarna skulle få en mer koncentrerad och överskådlig debatt, och partierna skulle tvingas fokusera på innehåll i stället för på ständig närvaro.

Vi behöver en valrörelse där idéerna får tala, inte en evig kamp om uppmärksamheten. Låt oss slippa valpropagandan i förtid och värna om en mer respektfull och effektiv demokrati.

Peter – 48 år

Fråga	Rätt	Fel
1. Enligt texten skulle en tidsgräns för valrörelsen gynna både väljare och partier.	☐	☐
2. Texten ger intryck av att Peter ifrågasätter partiernas rätt att sprida sina idéer inför val.	☐	☐

Insändare 2

Blanda inte ihop årstiderna!

I dag verkar butikerna inte längre bry sig om årstidernas rytm. Redan i november säljs semlor, trots att fettisdagen ligger flera månader bort. Påskäggen dyker upp i hyllorna mitt i februari och julmusten står framme redan innan löven har fallit. Denna ständiga förtida försäljning skapar förvirring och gör att högtiderna förlorar sin särskilda prägel. När allt finns hela tiden suddas gränsen mellan vardag och fest långsamt ut.

Vissa kanske tycker att det inte spelar någon roll – man kan ju välja att köpa eller låta bli. Men traditioner har ett värde som sträcker sig längre än själva produkterna. Att längta efter en viss smak eller ett speciellt bakverk hör ihop med tiden på året och skapar en känsla av förväntan. När semlor finns året runt försvinner upplevelsen av något efterlängtat i februari. På samma sätt förlorar påskägget sin glädje när det bara blir ännu en chokladbit bland alla andra och inte längre är förknippat med påsken.

Jag vill därför uppmana butikerna att visa större respekt för våra traditioner och låta högtiderna få behålla sin särställning. Håll er till årstiderna! Låt julen vara i december, påsken i april och semlorna kring fettisdagen. På så sätt bevaras både förväntan och glädje, och vi slipper en handel som känns likadan året runt.

Kerstin – 67 år

Fråga	Rätt	Fel
3. Kerstin beskriver hur denna förtida försäljning gör att gränsen mellan vardag och fest suddas ut.	☐	☐
4. Kerstin argumenterar för att butiker bör anpassa sitt sortiment efter årets naturliga rytm för att bevara stämningen kring högtider.	☐	☐

Insändare 3

Låt TV4 fortsätta vara en del av public service!

För mig, och för många andra, är TV4 mer än bara en kanal. Det är där jag såg mina första nyhetssändningar, följde stora händelser i världen och kände mig delaktig i samhället. TV4 har ofta lyckats tala på ett sätt som når ut, både till unga och äldre, både till den som vill ha snabba uppdateringar och till den som söker fördjupning. Morgonprogram, direktsändningar och längre reportage har gett mig en gemensam utgångspunkt med andra tittare. I en vardag full av brus har kanalen hjälpt mig att sortera vad som faktiskt är viktigt.

Om TV4 försvinner ur public service tappar vi en viktig röst. Det handlar inte bara om program och sändningar, utan också om förtroende och trygghet. När världen känns rörig vill jag veta att det finns flera pålitliga aktörer som står fria från starka politiska och ekonomiska intressen. Fler oberoende redaktioner ger bredare bevakning och minskar risken att viktiga perspektiv försvinner, särskilt när rykten och felaktig information sprids snabbt.

Public service blir starkare av mångfald, inte svagare. Därför vill jag att TV4 fortsätter vara en del av den gemensamma nyhetsarenan. För vår demokrati, för vår känsla av gemenskap och för alla oss som behöver en kanal som både informerar och engagerar. Att kunna dela samma nyhetsgrund skapar ett samtal som håller även när vi tycker olika. Det är lätt att ta sådant för givet tills det saknas.

Olle – 59 år

Fråga	Rätt	Fel
5. Olle framhåller att TV4 gett både snabb överblick och fördjupning genom olika programformer.	☐	☐
6. Texten antyder att fler självständiga redaktioner minskar risken att viktiga perspektiv faller bort när rykten sprids.	☐	☐
7. I Olles resonemang skulle public service bli starkare med färre aktörer, vilket talar för att TV4 bör lämna systemet.	☐	☐

Insändare 4

Sluta mobba oss stockholmare!

Jag är född och uppvuxen i Stockholm och jag är stolt över min stad. Men gång på gång får jag höra nedlåtande kommentarer om ”stockholmare” – att vi skulle vara dryga, stressade eller självgoda. Det gör ont, för bakom fördomarna finns riktiga människor med känslor, familjer och vardagsliv, precis som alla andra. I längden blir det tröttsamt att hela tiden mötas av en färdig etikett innan man ens hunnit säga hej, som om man redan blivit dömd utifrån sitt postnummer.

Det är märkligt hur det verkar ha blivit accepterat att skämta på vår bekostnad. När jag reser i landet möts jag ofta av pikar och kommentarer, som om jag måste stå till svars för hela stadens rykte och alla dess invånares beteenden. Men sanningen är att vi inte är en homogen grupp. Vi är lika olika som människor i vilken annan del av Sverige som helst. Vissa är stressade, andra lugna. Några älskar storstadslivet, andra längtar bort från det. Att bo i Stockholm gör oss inte automatiskt lika.

Ska vi verkligen bygga murar mellan människor bara på grund av var vi bor? Jag tror att vi behöver mer förståelse och mindre fördomar. Det börjar med nyfikenhet och respekt i mötet med den person som faktiskt står framför oss. Ingen ska behöva känna sig som en representant för en hel stad så fort man lämnar hemorten. Så snälla – sluta mobba oss stockholmare. Vi vill också känna oss välkomna och bemötta som individer, oavsett var i landet vi befinner oss.

Emy – 32 år

Fråga	Rätt	Fel
8. Enligt skribenten möts hon ofta av färdiga föreställningar om stockholmare innan någon ens lärt känna henne.	☐	☐
9. Emy framhåller att stockholmare i stort sett delar samma livsstil och personlighet.	☐	☐
10. Texten ger intryck av att skämt om stockholmare kan vara rimliga eftersom storstadsliv kan verka stressigt.	☐	☐

Insändare 5

Förlägg olika lopp utanför städerna!

Varje år arrangeras stora lopp i våra städer – maraton, cykellopp och Tough Viking. Visst är det roligt för deltagarna och skapar en festlig känsla, men för oss som bor och arbetar i staden blir det ofta kaos. Gator stängs av, bussar leds om och människor får svårt att ta sig till jobbet, vården eller andra viktiga ärenden. Att vardagen för tusentals människor ska lamslås för att ett fritidsevenemang ska genomföras känns orimligt, särskilt när kollektivtrafiken påverkas och äldre eller sjuka riskerar att fastna på vägen.

Samtidigt finns många vackra landskap i Sverige som vore perfekta för loppen. Att förlägga dem utanför städerna skulle inte bara underlätta för stadsborna utan också ge deltagarna en mer givande upplevelse – frisk luft, mindre avgaser och banor som kan varieras mer än på trånga stadsgator.

Det skulle dessutom gynna lokala samhällen. Små orter kan få nytt liv när människor kommer för att springa, cykla eller heja på. Hotell, caféer och butiker får fler gäster, och invånarna kan känna stolthet när deras plats uppmärksammas. För städerna innebär det mindre trafikproblem och en vardag som fungerar bättre.

Det handlar inte om att ta bort glädjen för deltagarna, utan om att hitta en lösning som fungerar för fler. Så nästa gång ni planerar ett lopp – välj landsvägar och skogar i stället för storstadens gator. Låt städerna andas och låt naturen ta plats.

Anna – 26 år

Fråga	Rätt	Fel
11. Texten antyder att det är acceptabelt att städers vardag påverkas eftersom loppen skapar feststämning.	☐	☐
12. Anna påstår att landsbygden inte har något att vinna på loppen eftersom turister hellre stannar i staden.	☐	☐
13. Texten ger intryck av att syftet är att helt förbjuda motionslopp för att skydda stadslivet.	☐	☐

Del 2 – Porträtt

Läs texten om Stefan Olafsson och svara på frågorna. Det finns tolv frågor uppdelade i tre delar. Läs instruktionerna för varje del innan du svarar på frågorna. Frågorna kommer i kronologisk ordning i varje del.

Stefan Olafsson
Från social exkludering till professionell etablering



Stefan Olafsson, född 1973, växte upp i Nyköping tillsammans med sina föräldrar och äldre syskon. Han beskriver sin barndom som stabil och trygg, med en närvarande mamma som alltid fanns där. Det var också till henne, Helga, han först vände sig när livet senare spårade ur. Trots den goda grunden smög sig en känsla av tomhet in redan under tonåren. För att fylla tomrummet började Stefan dricka. Det som började som festande blev snabbt ett omfattande alkoholmissbruk som påverkade både honom själv och hans närmaste.

Från skolkare till krogvärldens skuggor

Efter nian hoppade han av skolan. Forskning visar att bristfällig utbildning ofta ökar risken för marginalisering, och för Stefan blev det tydligt. Han tog olika ströjobb men lyckades aldrig få stabilitet utan fullständig skolgång. Så småningom hamnade han i krogvärlden där sena nätter, alkohol och snabba pengar blev vardag. Det var en miljö som normaliserade hårt festande och där det var enkelt att glida in i destruktiva vanor. Gradvis ersattes ölen av starkare droger – framför allt amfetamin – och steget till ett tyngre missbruk blev allt kortare. Han beskriver själv hur krogvärlden gav en känsla av tillhörighet, men samtidigt drog honom djupare in i ett liv där beroendet styrde varje beslut.

Livet på gatan

Under tio år levde Stefan i Stockholm utan fast hem. Ibland fick han låna en soffa hos vänner eller flickvänner, men oftast sov han i trappuppgångar, parker och under broar. Vintrarna var hårda och osäkerheten ständigt närvarande. För att överleva och finansiera sitt missbruk stal han, och han blev särskilt känd som ”cykeltjuven”. Drogerna tog över allt mer och kroppen tog stryk; livet handlade mest om nästa dos och att undvika polis och våld. Han berättar att dagarna gick åt till att hitta pengar och undvika att frysa. Drömmar om framtiden kändes avlägsna, men någonstans fanns ändå en svag längtan efter något annat – en vag idé om att livet inte behövde vara så här för alltid.

Möten som gjorde skillnad

Vägen bort från missbruket började inte med en plötslig insikt utan med många små möten som långsamt påverkade honom. Socialtjänsten, härbärgen och frivilligorganisationer gav honom inte bara tak över huvudet utan också mänsklig kontakt och respekt i en annars hård tillvaro. På härbärgena mötte han socialarbetare som såg mer än bara en missbrukare. De kunde fråga hur han mådde, ge stöd utan att döma och erbjuda nya perspektiv. En av dem investerade tid och förtroende i honom, något som sociologen Pierre Bourdieu skulle kalla ”relationellt kapital” – att någon tror på en människas potential trots att samhället redan dömt ut den. För Stefan blev just detta avgörande: att någon såg honom som mer än sitt missbruk. Han säger själv att de människorna ”sådde frön av hopp” även under perioder då han själv hade svårt att tro på förändring.

Ett oväntat ögonblick på Östermalm

Den stora vändpunkten kom en försommarnatt 2009. Klockan var fyra på morgonen och Stefan var på väg att göra inbrott när han fick syn på en bil med en person som verkade illa däran. Först blev han irriterad över att någon ”störde” hans plan, men efter en tvekan gick han fram och försökte hjälpa. Kvinnan i bilen var Heidi, 80 år gammal. Hon överlevde tack vare hans ingripande. Poliserna som kom tackade honom och behandlade honom som en människa, inte bara som ”missbrukaren”. För första gången på länge kände Stefan att han kunde göra gott och att hans handlingar faktiskt kunde spela roll. Händelsen blev ett frö till förändring och en påminnelse om att han fortfarande hade möjlighet att välja en annan väg.

Två år till drogfrihet

Beslutet att lämna missbruket tog inte form över en natt. Efter den där morgonen

började Stefan avstå från brott och sökte hjälp. Han placerades i stödboende och genomgick behandling, vilket blev en lång och slitsam process. Kroppen var nedbruten efter år av droger, och tilliten till framtiden var skör. Men han gav inte upp. Två år senare, 2011, var han redo att leva nyktert. Samma år hörde Heidi av sig igen. Hon ville tacka för hjälpen, bjöd på te och blev en viktig vän. Hon stöttade honom också ekonomiskt när han tog sina första steg mot ett nytt liv och gav honom en känsla av att någon trodde på hans förmåga. Att en person som han räddat senare blev en central stödfigur i hans nya liv upplever han fortfarande som nästan osannolikt.

Vägen in i utbildning

Stefan började på Komvux för att läsa in det han saknat. Där upptäckte han intresset för juridik – först för att förstå systemet som han själv ofta hamnat utanför, men snart som ett möjligt yrke. Studierna på juristprogrammet var tuffa: han hade varken pengar eller ett nätverk att luta sig mot, och kurslitteraturen var krävande. Han tvekade flera gånger men fortsatte ändå. Hans erfarenheter från marginalisering gav honom ett unikt perspektiv. Där andra studenter bara såg paragrafer såg Stefan hur lagar påverkar människors liv, och hur rättvisa inte är självklar för alla. Det blev en ny sorts styrka – ett kulturellt kapital byggt på egna erfarenheter som hjälpte honom att hitta sin plats i en annars främmande akademisk värld. Han beskriver hur han ibland kände sig som en outsider, men samtidigt fick han respekt när han delade sina insikter om samhällets skuggsidor.

Advokat och förebild

Efter examen etablerade han sig som advokat med inriktning på brottmål och socialrätt. Han kombinerar juridisk expertis med djup förståelse för människor i utsatta lägen. Klienter beskriver att de känner sig sedda av honom på ett sätt som inte alltid är självklart i rättssystemet. Stefan föreläser nu för juriststudenter och socialarbetare om vägar ut ur missbruk och vikten av att inte reducera människor till sina sämsta beslut. Han lyfter ofta fram att vägen tillbaka sällan är rak, men att tillit, utbildning och stöd kan göra skillnad. För honom är det viktigt att visa att människor kan förändras även när samhället räknat bort dem.

Ur ett samhällsperspektiv visar hans livsresa flera centrala mekanismer: betydelsen av sociala stödinsatser, utbildning som nyckelresurs, individens förmåga att resa sig och omvandla erfarenheter till styrkor, samt hur förtroende från en enda person kan bli avgörande.

Hans berättelse är mer än en personlig framgångssaga. Den är ett konkret exempel på hur någon längst utanför systemet kan ta sig tillbaka – om samhället erbjuder hjälp och individen vågar tro på förändring.

DEL A: Det finns fyra frågor och varje fråga har fyra svarsalternativ. Endast ett av alternativen är rätt, kryssa för detta.

14. Varför började Stefan dricka alkohol som tonåring enligt texten?

A ☐ För att passa in bland sina äldre syskon

B ☐ För att fylla en känsla av tomhet

C ☐ För att han redan tidigt drogs in i krogvärlden

D ☐ För att fira sin första stora framgång

15. Hur finansierade Stefan främst sitt missbruk under åren som hemlös?

A ☐ Han tog tillfälliga jobb i restaurangbranschen

B ☐ Han sålde narkotika åt större ligor

C ☐ Han levde på småbrott och specialiserade sig på cykelstölder

D ☐ Han fick ekonomiskt stöd av gamla vänner

16. Vilken roll hade Heidi i Stefans liv efter deras första möte?

A ☐ Hon hjälpte honom att komma in på juristprogrammet

B ☐ Hon ordnade ett jobb åt honom

C ☐ Hon blev en nära vän och gav ekonomiskt stöd när han började om

D ☐ Hon anställde honom i sitt företag

17. Hur påverkade Stefans bakgrund hans studier i juridik?

A ☐ Den gjorde att han kände sig helt utanför och därför hoppade av

B ☐ Den gjorde studierna enklare eftersom han redan kände många inom branschen

C ☐ Den ledde till att han fick fördelar och stipendier

D ☐ Den gav honom unika perspektiv på lag och rättvisa

DEL B: Kryssa för ett alternativ som stämmer bäst med den markerade delen av utdraget.

18. *"Drömmar om framtiden kändes **avlägsna**..."*. Vad menas med *"**avlägsna**"* i detta sammanhang?

A ☐ Svåra att uppnå

B ☐ Mycket långt borta

C ☐ Oklara men möjliga

D ☐ Helt försvunna

19. *"Händelsen blev ett frö till förändring och ..."*. Vad menas med "**frö**" i detta sammanhang?

A ☐ Små försök att förändra situationen

B ☐ Små delar av växter som kan planteras och utvecklas

C ☐ Lättsamma skämt som gav glädje

D ☐ Tankar som kunde börja växa

20. *"Han placerades i stödboende och genomgick behandling, vilket blev en lång och **slitsam** process…"*. Vad betyder " ***slitsam*** " i detta sammanhang?

A ☐ Mycket ansträngande

B ☐ Ovanligt långsam

C ☐ Fylld av svårigheter men också glädje

D ☐ Nästan omöjlig att förstå

21. *"Han hade varken pengar eller ett nätverk att **luta sig mot**..."* Vad innebär "**luta sig mot**" här?

A ☐ Jämföra sig med

B ☐ Söka skydd hos i svåra situationer

C ☐ Ha som stöd och hjälp

D ☐ Använda som grund för sina argument

DEL C: **Svara kortfattat på frågorna.**

22. **Vem var den första Stefan berättade om sitt beroende för?**

Svar: ……

23. **Vilken drog tog gradvis över när alkoholen inte längre räckte?**

Svar: ……

24. **Vad upptäckte Stefan när han började studera på Komvux?**

Svar: ……

25. **Vilka två juridiska områden utgör grunden för Stefans arbete som advokat?**

Svar: ……

Del 3 – Artikel

Läs miniartikeln i rutan och komplettera sammanfattningen med hjälp av ordlistan, A-H, nedan. Skriv rätt bokstav, A-I, i rutorna på ditt svarsblad.

Flyttfåglar och deras anpassningar

Flyttfåglar är arter som regelbundet förflyttar sig mellan olika geografiska regioner beroende på årstid. Denna återkommande rörelse, känd som migration, betraktas som en evolutionärt framselekterad strategi för att maximera överlevnad och reproduktion i miljöer där resurserna varierar kraftigt över året. I tempererade och arktiska zoner medför vintern ofta en betydande resursbrist och stränga klimatförhållanden, vilket driver många arter att lämna dessa områden och i stället övervintra i mer produktiva ekosystem på sydligare breddgrader.

De migratoriska mönstren varierar från kortare regionala förflyttningar till transkontinentala resor över oceaner som kräver exceptionell uthållighet. Vissa arter, exempelvis silkes- och kustsnäppor, kan flyga från Arktis ända till Sydamerika, medan silvertärnan årligen färdas mellan polerna – en resa som överstiger 70.000 kilometer. Den orienteringsförmåga som möjliggör dessa rörelser är komplex och bygger på en kombination av flera biologiska mekanismer. Fåglar utnyttjar solens och stjärnornas positioner samt jordens magnetfält och styrs av en genetiskt betingad intern tidsplan, den så kallade cirkannuella rytmen. Inför avfärd sker också omfattande fysiologiska anpassningar; fettdepåer ackumuleras, flygmuskulaturen förstärks och ämnesomsättningen omstruktureras för att klara långvarig fysisk belastning.

Klimatförändringar har under de senaste decennierna börjat påverka dessa mönster påtagligt. Flera arter anländer numera tidigare till sina häckningsplatser eller förkortar sina resor, vilket riskerar att rubba ekologiska tidssamband, exempelvis när ungar kläcks innan insektsproduktionen nått sin högsta nivå. Sådana förändringar kan få långtgående konsekvenser för hela ekosystem där flyttfåglar ingår som nyckelarter.

Studiet av flyttfåglar ger därför viktiga insikter om samspelet mellan fysiologiska förändringar, miljömässiga signaler och evolutionära drivkrafter. Denna kunskap är central för att förstå djurens överlevnadsstrategier, men också för att förutse och hantera de påfrestningar som ett förändrat klimat innebär för biologisk mångfald och ekosystemens stabilitet.

Komplettera sammanfattningen:

Fåglars migration betraktas som en evolutionärt framselekterad strategi för att öka överlevnad och reproduktion när årstidernas variation påverkar tillgången på föda. I tempererade och arktiska zoner leder vinterns **26**..... och stränga klimatförhållanden till att många arter övervintrar i mer gynnsamma miljöer på sydligare breddgrader.

Dessa långväga förflyttningar möjliggörs av en avancerad **27**..... som bygger på flera biologiska mekanismer: solens och stjärnornas positioner, jordens magnetfält samt den genetiskt betingade **28**..... som avgör tidpunkten för resan. Inför avfärd sker viktiga fysiologiska anpassningar, då fettdepåer ackumuleras och flygmuskulaturen förstärks för att klara långa sträckor.

Nya klimatförändringar har förändrat dessa **29**..... flera arter anländer tidigare till sina häckningsplatser eller förkortar rutterna, vilket riskerar att rubba ekologiska tidssamband och påverka hela **30**.....

Välj bland orden i rutan. Du ska INTE använda alla orden.

A. biologisk rytmen
B. mönster
C. magnetfält
D. klimatförändringar
E. orienteringsförmåga
F. fettdepåer
G. cirkannuella rytmen
H. resursbrister
I. ekosystem

Del 4 – Lucktest

Fyll i luckorna i nedanstående meningar. Skriv enbart ETT ord i varje lucka. Välj bland orden i rutan. Du ska INTE använda alla orden.

inträffa– anknytning – anfallande – engagerad – ohygglig – föreställa sig – minsann – lyhörd

- Många människor har svårt att **31**..... hur snabbt en teknologisk förändring kan påverka hela arbetsmarknaden, särskilt när utvecklingen drivs av artificiell intelligens och automatisering.
- En ledare inom vården måste vara tillräckligt **32**..... för att uppfatta tidiga signaler om personalens stress och arbetsmiljöproblem innan de utvecklas till konflikter.
- Psykologisk forskning visar att ett barns tidiga **33**..... till sina vårdnadshavare kan påverka hur det senare skapar relationer och hanterar känslomässiga utmaningar i vuxenlivet.
- Olyckan hann **34**..... innan säkerhetssystemet aktiverades, vilket väckte frågor om beredskap och ansvarsfördelning i organisationen.
- Den snabbt **35**..... styrkan mötte oväntat motstånd men lyckades ändå bryta igenom försvarslinjerna, vilket förändrade maktbalansen i konflikten.

Slut på testet!